

Considerații privind reglementările asupra raportării de mediu

Cadru didactic asociat dr. Radu MARIAN,
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca,
e-mail: radu.marian@econ.ubbcluj.ro

Rezumat

Acest studiu investighează reglementările care au fost luate în considerare cu privire la disciplina raportării de mediu. Astfel, lucrarea își propune să analizeze și să discute principalele reglementări care au existat pentru raportarea de mediu, cele care sunt în vigoare în prezent și cum vor evolua ele în viitor. În acest scop, au fost puse în evidență opiniile unor cercetători relevante pentru literatura de specialitate împreună cu propriile analize în domeniu ale autorului. Cu deosebire sunt analizate reglementările în domeniul raportării de mediu pe plan internațional și național asupra raportării financiar-contabile, precum și a activităților de audit financiar. În lucrare se formulează aprecieri cu privire la pregătirea auditorilor pentru a furniza servicii de asigurare în cazul raportării de mediu și de sustenabilitate, în strânsă legătură cu acțiunile și activitățile care ar trebui întreprinse pentru perfecționarea în continuare și aprofundarea reglementărilor în domeniu.

Cuvinte cheie: raportare de mediu; CSRD; GRI; NFRD; reglementări;

Clasificare JEL: M41, Q56

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Marian, R. (2025), Considerations Regarding Environmental Reporting Regulations, *Audit Financiar*, vol. XXIII, no. 3(179)/2025, pp.576-589, DOI: 10.20869/AUDITF/2025/179/017

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2025/179/017>
Data primirii articolului: 21.04.2025
Data revizuirii: 7.05.2025
Data acceptării: 7.07.2025

1. Introducere

Dezvoltarea sustenabilă reprezintă un deziderat în cadrul elaborării și standardizării raportării nefinanciare și pentru managementul companiilor.

Un număr tot mai mare de companii consideră ca fiind relevantă dezvoltarea activităților sociale și de mediu prin adoptarea de practici de raportare non-financiară (de Villiers și Alexander, 2014). Această tendință a fost influențată de apariția obligațiilor legislative de dezvoltare a informațiilor nefinanciare (Michelon, Pilonato și Ricceri, 2015).

Raportarea de mediu a devenit de-a lungul anilor un concept important privind modul în care companiile comunică cu părțile interesate. În combinație cu alte concepte de raportare non-financiară (de exemplu, social, guvernantă) a stabilit o tendință specială în Europa, unde companiile raportează frecvent informații nefinanciare (Stolowy și Paugam, 2018).

În literatura de specialitate există diverse opinii cu privire la actorii cheie în contabilizarea sustenabilității; cu toate acestea, există și preocupări cu privire la reglementarea care trebuie stabilită drept ghid în elaborarea rapoartelor de sustenabilitate sau a rapoartelor de mediu (Cho și colab., 2015; Stolowy și Paugam, 2023). Principalele preocupări ridicate sunt legate de companiile care menționează unul sau mai multe standarde de reglementare în momentul raportării precum și continua modificare a reglementărilor în domeniu.

Raportarea de mediu a început în anul 2021 să treacă printr-un proces de inovare în ceea ce privește standardele. Unele organizații au luat în considerare fuziunea pentru a elabora standarde convergente. Anumite reglementări existau anterior și au stat la baza raportării voluntare și a celei obligatorii. Literatura de specialitate a oferit opinii diferite cu privire la reglementările trecute, prezente și viitoare (Ienciu, 2009; Laine, Tregidga și Unerman, 2021; Tregidga și Laine, 2021; Rimmel, 2021a; Rimmel și colab., 2021; Giner și Luque-Vilchez, 2022; Stolowy, și Paugam, 2023). Pe baza literaturii de specialitate am identificat diverse reglementări care au făcut obiectul analizei; existând și alte reglementări pe care nu le-am luat în considerare deoarece nu s-au putut identifica studii care să completeze informațiile găsite.

Astfel, luând în considerare abundența de reglementări ce există în domeniu și provocările cu care raportarea de

mediu se confruntă în prezent, cercetarea noastră vizează două obiective importante:

OB1: Evaluarea principalelor reglementări și directive ce au stat la baza raportărilor de mediu

OB2: Implicarea auditorilor în cadrul acestor reglementări ce au implicat raportarea de mediu

Studiul propus este structurat în cinci secțiuni. În prima secțiune, cea de față, s-au evidențiat aspecte preliminare pentru demersul științific întreprins. Cea de-a doua secțiune analizează principalele reglementări și directive din domeniu, respectiv implicarea auditorilor. Ultimele două secțiuni cuprind discuții și concluzii ale cercetării întreprinse.

2. Analiza principalelor reglementări în domeniu, cu referințe din literatura de specialitate

În cadrul studiului întreprins, considerăm relevante pentru analiză standardele GRI (strategia multi-stakeholder pentru raportarea de sustenabilitate), Raportarea Triple Bottom Line, Externalități contabile de mediu, Fundația de raportare a valorii (VRF), reglementarea IFRS privind contabilitatea de mediu (perspectiva contabilității financiare privind contabilitatea de mediu și certificările de mediu specifice (de exemplu, ISO și EMAS – cele mai recunoscute în acest domeniu). În final, ne vom îndrepta atenția asupra Directivei UE 95/2014 – primul standard convergent pentru raportarea non-financiară – și CSRD (2021) (Directiva UE 2464/2022) – standard care se referă mai mult la raportarea de sustenabilitate. Nu în cele din urmă, vom discuta și implicarea auditorilor în asigurarea auditului în cadrul acestor raportări, în special în cadrul celor două directive.

2.1 Standardele GRI

Există o caracteristică obligatorie pentru rapoartele anuale de dezvoltare a informațiilor voluntare privind aspectele sociale și de mediu prin părți narrative. Cea mai reprezentativă inițiativă este Global Reporting Initiative (GRI), considerată principalul reper pentru întocmirea rapoartelor de sustenabilitate (Moneva, Archel și Correa, 2006). Chiar

dacă alte inițiative se referă la standarde cum ar fi Accountability 1000 și Social Accountability 8000, GRI este considerat a avea cele mai structurate și detaliate ghiduri pentru companii spre a elabora raportarea de mediu (Tregidga și Laine, 2021), deoarece au ghiduri de dezvoltare pentru fiecare subiect de mediu (de exemplu, climă, apă, energie, utilizarea materialelor) pe care companiile ar trebui să le raporteze.

Dezvoltarea liniilor directe GRI a început în anii 1990 ca o necesitate a responsabilității și a îmbunătățirii performanței de mediu în rândul companiilor americane (Rimmel, 2021b). Această cerere a fost solicitată de o organizație non-profit CERES (Coaliția pentru Economii Responsabile cu Mediul), care este compusă din investitori, fundații, ONG-uri, manageri de pensii publice, organizații și sindicate.

În ceea ce privește dezvoltarea de noi standarde sectoriale, GSSB a aprobat în 2019 „Programul sectorial GRI” pentru 40 de sectoare cu impact ridicat pentru îmbunătățirea consecvenței și clarității în raportarea de sustenabilitate. Aceste 40 de sectoare au fost clasificate în patru grupuri de prioritate, în funcție de impactul lor asupra durabilității.

2.2 Raportarea Triple Bottom Line (TBL)

Raportarea Triple Bottom Line (TBL) reprezintă o abordare de sustenabilitate cu trei rezultate care integrează dimensiunile economice, de mediu și sociale la același nivel (Elkington, 1997). Aceasta este o abordare mai generală și nu oferă un cadru precum ghidurile GRI, dar permite companiilor să aleagă cum să stabilească echilibrul între cele trei dimensiuni. Autorul sugerează că, dacă acest concept este utilizat corespunzător, poate ajuta utilizatorii să evalueze cât de sustenabilă este o afacere. Principalele tendințe care fac organizațiile să ia în considerare sustenabilitatea sunt: piețele, valoarea societală, transparența, tehnologia ciclului de viață, timpul, parteneriatele și guvernanta corporativă (Elkington, 2004).

TBL a apărut în jurul anului 2000, când companiile au început să elaboreze rapoarte care conțineau aspecte economice, de mediu și sociale ale performanței lor corporative (Buhr, Gray și Milne, 2014). Ulterior, companiile au dorit să ofere o înțelegere a sistemelor sociale și ecologice pe care le oferă și legarea aspectelor economice, de mediu și sociale ale performanței corporative nu ar putea fi realizată în condiții de durabilitate (Milne și Gray, 2013); prin urmare, legătura

dintre aceste aspecte a fost denumită raportare TBL (Elkington, 1997).

2.3. Externalități contabile de mediu

Externalitățile sunt considerate a integra „impacturile economice, sociale și/sau de mediu care decurg din activitățile unei entități care sunt suportate de alții, cel puțin pe termen scurt” (Unerman, Bebbington și O’Dwyer, 2018). Aceste impacturi ar putea avea consecințe pe termen lung pentru entitatea inițiată, dar nu au consecințe directe sau în timp util pe termen scurt și nu se încadrează în raportarea financiară (Antheaume și Bebbington, 2021). Prin urmare, acestea sunt costuri de mediu impuse de un agent economic unui terț.

Ienciu (2009) consideră că orientările GRI oferă un cadru și diverși indicatori ai performanței economice, sociale și de mediu, dar externalitățile cauzate de o entitate nu sunt raportate, înregistrate sau cuantificate.

Pentru abordarea externalităților, Bebbington și Gray (2001) au sugerat că entitățile ar trebui să implice un cost sustenabil. Acest cost ar trebui să includă toate intrările unei entități care nu au un impact negativ asupra mediului. În plus, costul durabil ar trebui să includă și costul necesar pentru a preveni un impact asupra mediului, chiar dacă contribuțiile de impact asupra mediului nu apar în cadrul unei entități. Din punct de vedere economic, externalitățile sunt împărțite în externalități negative și externalități pozitive.

Externalitățile negative sunt considerate că „apar atunci când o persoană sau o organizație terță suferă costuri financiare care decurg dintr-o tranzacție între alte părți și pentru care nu există nicio resursă pentru ca terțul să recupereze costurile financiare de la părțile care fac tranzacție” (Unerman, Bebbington și O’Dwyer, 2018). Prin urmare, o externalitate negativă reprezintă impactul pe care o entitate îl poate avea asupra terților săi și pentru care terțul nu se poate recupera.

Externalitățile pozitive sunt considerate a „rezulta în beneficii financiare pentru terți. În cazul în care informațiile de raportare financiară sunt agregate din înregistrările tranzacțiilor subiacente care utilizează prețuri sau valori derivate de piață, aceste informații pentru părțile care fac tranzacții ignoră aceste externalități economice” (Unerman, Bebbington și O’Dwyer, 2018, p. 500). Prin urmare, o externalitate pozitivă este impactul pe care o entitate îl poate avea asupra terților săi și pentru care o terță parte poate obține beneficii financiare.

Din punct de vedere critic, externalitățile contabile de mediu au opțiunea de a monetiza impactul, dar nu iau în considerare această opțiune (Antheaume și Bebbington, 2021). Autorii sugerează că doar un subset de impacturi este monetizat și nu tot timpul este luat în considerare. Deoarece contabilitatea este considerată un exercițiu de evaluare, monetizarea ar fi necesară întrucât luarea deciziilor organizaționale se bazează pe factori exprimați în termeni financiari.

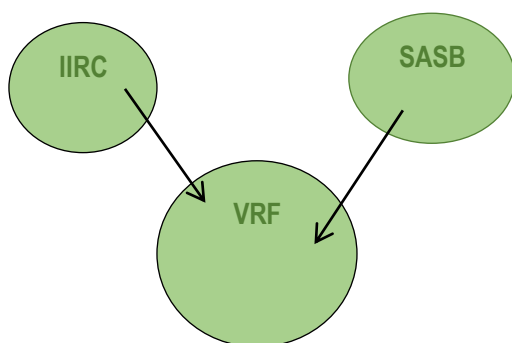
Din punct de vedere financiar-contabil, externalitățile nu sunt recunoscute în situațiile financiare (Ienciu, 2009), totuși companiile pot implementa conturi de mediu în care să înregistreze o valoare estimată a costurilor de mediu generate de activitățile lor. Mai mult, organizațiile pot fi, de asemenea, subiectul costurilor și riscurilor angajate de externalitățile altor organizații (de exemplu, riscurile legate de schimbările climatice) (Unerman, Bebbington și O'Dwyer, 2018).

2.4. Fundația de raportare a valorii (VRF)

Fundația de raportare a valorii (VRF) este o organizație constituită ca o fuziune între International Integrated Reporting Council (IIRC) și Sustainability Accounting Standard Board (SASB) în 2021, reflectată în

Figura nr. 1.

Figura nr. 1. Consolidarea Fundației de raportare a valorii (VRF)

Sursă: proiecția autorului

Organizația a fost înființată cu scopul de a consolida personalul și resursele pentru a dezvolta un cadru de dezvăluire a durabilității pentru piețele de capital (IFRS, 2022). Pentru a dezvolta standarde de dezvăluire a durabilității, VRF utilizează standardele SASB și IIRC în

vederea stabilirii conectivității între situațiile financiare și dezvăluirile financiare legate de sustenabilitate.

Pe durata scurtei sale existențe până la consolidarea în Fundația IFRS, scopul VRF a fost de a ajuta companiile să elaboreze dezvăluiri consistente și transparente privind sustenabilitatea (de exemplu, de mediu), permițând investitorilor și părților interesate să compare și să evalueze valoarea unei companii (SASB, 2020).

Pe lângă standardele GRI, Tregidga și Laine (2021) au considerat IIRC și SASB drept cadre conceptuale pentru raportarea de mediu. În opinia lor există și alte inițiative (de exemplu, Corporate Disclosure Project - CDP și Task-Force on Climate Disclosure - TCFD), dar acestea nu sunt suficient de influente și recunoscute pe scară largă și se concentrează pe aspecte specifice de mediu (de exemplu, informații despre climă, apă și carbon).

2.4.1. Raportarea integrată

Raportarea integrată (IR) a început să se dezvolte începând cu anul 2010, deoarece raportarea de sustenabilitate era considerată o abordare obișnuită la acel moment. Inițiativa a fost definită și promovată de IIRC. Scopul principal al IR a fost ca organizațiile să producă un singur raport integrat despre modul în care organizațiile creează valoare în timp (IIRC, 2021; Laine, Tregidga și Unerman, 2021). Acest nou raport a fost elaborat pe baza orientărilor GRI și a raportării Triple Bottom Line (Rimmel, 2021c).

Brown și Dillard (2014) susțin că raportarea integrată oferă o abordare mai holistică a afacerii prin interconectarea aspectelor sociale, de mediu și financiare ale performanței corporative și, prin urmare, trecând dincolo de rapoartele financiare convenționale.

Potrivit Rimmel (2021c), obiectivele principale ale cadrului IR sunt următoarele:

- Performanța financiară se concentrează pe reechilibrarea ratelor cheie și trecerea dintr-o perspectivă pe termen scurt la o perspectivă pe termen lung
- Instrument sistematic de raportare socială și de mediu pentru organizații
- Legătură clară între valoarea economică și durabilitate prin interconectarea factorilor economici, de mediu, sociali și de guvernanta în procesul de luare a deciziilor

- Sprijinirea cererilor investitorilor pe termen lung prin prezentarea consecințelor mai ample și pe termen lung.

Principalele concepte cheie utilizate de Cadrul IR sunt crearea de valoare, gândirea integrată și cele șase capitaluri (IIRC, 2021).

Componenta cu șase capitaluri este definită conform IIRC (2021) prin:

- Capital financiar – fonduri generate din investiții sau afaceri ori obținute prin finanțare
- Capital fabricat – obiecte fizice (de exemplu, clădiri, echipamente) utilizate pentru producerea de bunuri sau servicii
- Capital intelectual – active necorporale: organizatorice (de exemplu, sisteme și proceduri) și drepturi (de exemplu, brevete, licențe)
- Capitalul uman – abilitățile, experiența și competențele oamenilor; capacitatea și motivația pentru inovare
- Capital social și relațional – oportunitate de schimb de informații pentru îmbunătățirea bunăstării individuale și colective între instituții și comunități
- Capital natural – resurse și procese de mediu (de exemplu, aer, pământ, păduri, apă, minerale, biodiversitate și sănătatea mediului) care sprijină prosperitatea orelor suplimentare a unei organizații.

IR a fost prezent în multe domenii, dar scopul principal al IR rămâne neclar (Brown și Dillard, 2014; Tregidga și Laine, 2021). Unele organizații au publicat IR în anumite contexte de reglementare națională, cum ar fi Africa de Sud (Atkins și Maroun, 2015; Ahmed Haji și Anifowose, 2016; Wachira, Berndt, și Romero, 2020), deși altele au dorit să vadă un model (Gibassier, Rodrigue și Arjaliès, 2018). IR implică includerea capitalului necesar pentru succesul companiilor (Tregidga și Laine, 2021) și, în același timp, rămâne incertă reacția diferitelor tipuri de părți interesate la acest tip de raportare (Flower, 2015; Rinaldi, Unerman și de Villiers, 2018).

2.4.2. Consiliul pentru standardele de contabilitate pentru durabilitate (SASB)

Consiliul pentru standardele de contabilitate pentru durabilitate (SASB) este o organizație independentă cu sediul în SUA, înființată în 2011, care creează standarde de raportare a durabilității pentru organizațiile ce elaborează informații materiale pentru investitori (Tregidga

și Laine, 2021). Scopul SASB este de a limita raportarea de mediu la un număr mai mic de aspecte de mediu; prin urmare, investitorii vor avea informații comparabile și concise care să îi ajute în procesul de luare a deciziilor (Laine, Tregidga și Unerman, 2021).

Cadrul de raportare de mediu dezvoltat de SASB este considerat a fi mai apropiat de abordarea Raportării Integrate, deoarece investitorii sunt principalii utilizatori ai informațiilor. Prin comparație, orientările GRI acoperă o gamă largă de părți interesate. SASB a publicat până în 2018 un cadru de raportare pentru 77 de industrii (SASB, 2018), ca rezultat al cererii de informații de mediu concise și comparabile din partea investitorilor. Michelin, Rodrigue și Trevisan (2020) au arătat că există deschidere din partea comunității investiționale de a recunoaște importanța aspectelor de mediu pentru industrii și firme.

Standardele de raportare de sustenabilitate elaborate de SASB sunt concepute mai mult pentru comunitatea investițională decât pentru o gamă largă de părți interesate, așa cum sunt ghidurile GRI. Un aspect important pe care SASB l-a avut asupra cadrului de raportare a fost reglementarea specifică industriilor care ar putea contribui la elaborarea actuală a standardelor Global Sustainability Standards Board (GSSB) și Fundația IFRS.

2.5. Reglementări IFRS în cadrul raportării de mediu

Contabilitatea în UE este controlată în prezent de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB). Aceasta este o organizație non-profit, care aprobă Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) menite a asigura cadrul normativ pentru a atinge obiectivul de comparabilitate în schema contabilă. Potrivit acestor standarde, există o cale de convergență a legilor naționale la cele internaționale.

În prezent există o organizație, Fundația IFRS, formată ca o fuziune în 2021 între trei entități care elaborează standarde de raportare de mediu într-un mod mai convergent. Până la apariția acestor standarde, vom recunoaște mai întâi principalele standarde internaționale de contabilitate (IAS), standarde internaționale de raportare financiară (IFRS) și comitetul internațional de interpretare a raportării financiare (IFRIC) care se referă la contabilitatea de mediu.

Standarde IAS/IFRS dedicate raportării financiare care includ sfaturi privind prezentarea, măsurarea și recunoașterea activelor, datoriilor și cheltuielilor de mediu sunt următoarele: IAS 1, IAS 2, IAS 8, IAS 12, IAS 16, IAS 36, IAS 37, IAS 38, IAS 39, IAS 41, IFRIC 1, IFRIC 3, IFRS 6, IFRS 8.

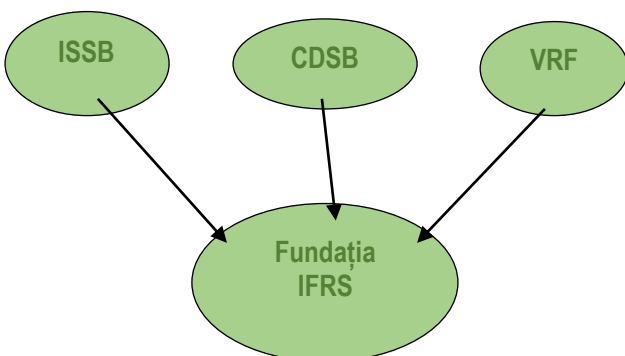
Pe baza analizei acestor standarde, putem evidenția prezența diverselor elemente relaționate cu raportarea de mediu, dar în același timp, lipsa unui standard dedicat raportării de mediu.

Ca răspuns la această provocare, IFRS a implementat în anul 2021 International Sustainability Standard Board (ISSB) pentru elaborarea standardelor IFRS de durabilitate (IFRS, 2021). Scopul a fost de a crea pentru investitori și participanții la piața de capital un cadru de standarde de dezvăluire legate de sustenabilitate, care să îi ajute să ia decizii în cunoștință de cauză (Stolowy și Paugam, 2023). În **Tabelul nr. 1** ne-am concentrat asupra standardelor pe care ISSB le-a elaborat până acum:

Tabelul nr. 1. Standarde ISSB		
Standard IFRS/IAS	Titlu și/sau descriere	Promulgare
IFRS S1	Cerințe generale pentru dezvăluirea informațiilor financiare legate de durabilitate	2024
IFRS S2	Dezvăluiri legate de climă	2024

Sursa: IFRS (2021)

Figura nr. 2. Consolidarea Fundației IFRS

Sursă: proiecție proprie

Mai mult, ISSB, CDSB și VRF au fuzionat la sfârșitul anului 2021 pentru a forma Fundația IFRS (**Figura nr. 2**), cu scopul de a sprijini ISSB și a crea conectivitate între situațiile financiare și dezvăluirea de sustenabilitate (VRF, 2023).

Chiar dacă această fuziune a venit ca o inițiativă de a sprijini companiile să implementeze standardele ISSB în viitor (IFRS, 2021), există unele diferențe de abordări între UE și IASB în ceea ce privește domeniul de aplicare, limitele de raportare, materialitatea și publicul țintă (Giner și Luque-Vilchez, 2022).

O altă observație este aceea că Fundația IFRS are o orientare concentrată pe investitori și creditori, în timp ce standardele GRI se concentrează pe toate tipurile de părți interesate.

În concluzie, reglementările naționale pot avea un impact puternic asupra raportării IFRS (Barbu și colab., 2014); prin urmare, dezvăluirile de mediu pot crește odată cu dimensiunea firmei. Cu toate acestea, autorii au subliniat că aplicarea IFRS este afectată de practicile de raportare înainte de adoptarea standardelor IFRS. Această conformitate cu IAS/IFRS cu privire la dezvăluirile de mediu poate diferi de la o companie la alta din cauza practicilor diferite privind dezvăluirea voluntară a informațiilor de mediu și de la o țară la alta din cauza lipsei de convergență între reglementările naționale.

O altă concluzie care se poate trage este că în standardele IAS/IFRS dedicate raportării financiare, diverse standarde și interpretări ale standardelor menționează aspecte de mediu. Principalele aspecte analizate sunt legate de activele, pasivele și cheltuielile de mediu și tratează dezvăluirea, măsurarea și recunoașterea. Cu toate acestea, cadrul conceptual IASB se confruntă cu constrângeri în ceea ce privește dezvăluirea informațiilor de mediu din cauza nepotrivirii dintre preocupările de mediu naturale și normele și regulile contabile (de Aguiar și Bebbington, 2021).

2.6. Sisteme de management de mediu

Pentru raportarea voluntară, unele reglementări pot oferi îndrumări companiilor în prezentarea informațiilor nefinanciare la nivel național. Aceste standarde pot identifica și controla impactul companiilor asupra mediului și pot îmbunătăți performanța de mediu.

Sistemul de management de mediu reprezintă un sistem care monitorizează performanța de mediu a unei companii, precum sistemul de management financiar

monitorizează performanța financiară a unei companii prin controlul cheltuielilor și veniturilor (Ienciu, 2009). Motivațiile pentru ca organizațiile să adopte acest tip de certificare sunt economice și instituționale (Castka și Corbett, 2014). Primul document care a evidențiat necesitatea internalizării costurilor de mediu a fost Raportul Brundtland (Watson și Emery, 2004).

Principalele certificări cu mai multă vizibilitate în literatura de specialitate sunt ISO și EMAS.

Organizația Internațională pentru Standardizare (ISO) este organismul competent în reglementarea cu privire la impactul asupra mediului și al societății la nivel global. Această organizație este independentă și neguvernamentală și are 162 de organisme naționale de standardizare. Organismul național din România care reprezintă ISO este Asociația de Standardizare din România (ASRO).

Astfel, ISO încearcă să realizeze o standardizare pe tema durabilității, care este considerată a fi discutată, controversată și complexă (Rimmel, 2021b). ISO a dezvoltat în domeniul sustenabilității trei standarde: Sisteme de management de mediu (ISO 14000), Sisteme de management al durabilității (ISO 26000) și Sisteme de management al calității (ISO 9000) (Tuczek, Castka și Wakolbinger, 2018; Rimmel, 2021b).

Dintre standardele promovate de ISO, cea mai populară este certificarea ISO 14001. Studiul elaborat de Turk (2009) clasifică România pe poziția a șaptea la nivel global cu 702 certificări ISO 14001 emise până în 2006. Primele țări după numărul de certificări ISO 14001 sunt: China (6159), Italia (2745), Spania (2505), Germania (975), Coreea de Sud (975) și Coreea de Sud (938).

Schema de management și audit ecologic al Comunității Europene (EMAS) este o schemă de certificare voluntară solicitată și acceptată pe scară largă, bazată pe EC 1221/2009. EMAS determină organizațiile să elaboreze o declarație publică de mediu cu privire la performanța lor de mediu în fiecare an și să reînnoiască anual înregistrarea lor pentru a-și păstra locul în registrul public EMAS (Albelda, 2011). Deoarece EMAS este o certificare voluntară, se adresează companiilor care intenționează să-și îmbunătățească performanța generală de mediu.

Începând cu anii 1990, companiile europene au început să utilizeze scheme de certificare voluntară, până la apariția unor reglementări (de ex. ISO 14001 sau schema EU EMAS) pentru a-și arăta angajamentul față de dezvoltarea durabilă și, mai precis, față de problemele de mediu (Albelda, 2011). Ca argument, autorii au sugerat că

companiile intenționau să raporteze, să evalueze și să-și îmbunătățească performanța de mediu printr-un sistem de management de mediu pentru a controla impactul asupra mediului și a-și extinde îmbunătățirile de mediu.

În comparație cu ISO 14001, certificarea EMAS nu este atât de populară în rândul companiilor. Companiile românești au început să adere la această certificare din 2007, dar există încă o diferență importantă în numărul de companii care aderă la acest tip de certificare față de ISO 14001. Explicația este că, deși ambele certificări sunt voluntare, alegerea de a adopta certificările ISO 14001 este influențată de părțile interesate externe, în timp ce EMAS – de motivații interne (Neugebauer, 2012; Testa și colab., 2014).

2.7. Un progres calitativ – de la Directiva UE 95/2014 (NFRD) la Directiva UE 2464/2022 (CSRD)

Directiva de raportare non-financiară (NFRD) (UE, 2021) a venit ca o propunere a Comisiei Europene privind dezvăluirea informațiilor nefinanciare și privind diversitatea pentru anumite companii și grupuri mari la sfârșitul anului 2014 (UE, 2014). Organizațiile mai mari din UE au fost obligate să dezvăluie politicile de mediu și sociale și diversitatea în consiliul de administrație, în conformitate cu principiul „respectați sau explicați” (Krasodomska, Michalak și Swietla, 2020).

În 2021, Uniunea Europeană a luat o inițiativă în domeniul raportării de sustenabilitate. Comisia Europeană a emis o propunere pentru o directivă de raportare a durabilității corporative (CSRD), care modifică cerințele de raportare existente ale NFRD. Noua directivă:

- „Extinde domeniul de aplicare la toate companiile mari și la toate companiile listate pe piețele reglementate (cu excepția microîntreprinderilor listate)
- Necesită auditul (asigurarea) informațiilor raportate
- Introduce cerințe de raportare mai detaliate și o cerință de raportare în conformitate cu standardele UE obligatorii de raportare a durabilității
- Solicită companiilor să „eticheteze” digital informațiile raportate, astfel încât acestea să poată fi citite automat și să fie introduse în punctul unic de acces european prevăzut în planul de acțiune al uniunii piețelor de capital”¹.

¹ Vedeti: https://finance.ec.europa.eu/publications/sustainable-finance-package_en (Ultima accesare: 30 ianuarie 2025)

Primele companii trebuie să aplice noile reguli pentru exercițiul financiar 2024, pentru rapoartele publicate în 2025. Directiva UE 2464/2022 include adoptarea Standardelor Europene de Raportare a Durabilității (ESRS). Activitatea de elaborare a acestor standarde a fost întreprinsă de Grupul Consultativ European de Raportare Financiară (EFRAG).

Standardele Europene de Raportare a Durabilității (ESRS) au o perspectivă de „dublă materialitate” pentru companiile aflate sub incidența CSRD pentru a raporta informații sociale și de mediu. Prin aceasta, companiile trebuie să raporteze impactul lor asupra oamenilor și asupra mediului, precum și problemele sociale și de mediu care creează riscuri financiare și oportunități pentru companie. Activitatea EFRAG este binevenită deoarece au întreprins eforturi susținute pe parcursul a doi ani de zile pentru redactarea unor serii de standarde de raportare sustenabilă. Prin elaborarea acestor standarde pe specificul dimensiunilor de sustenabilitate s-a dorit o viziune comună privind raportarea sustenabilă:

- Mediu: (ESRS E1 Schimbările climatice, ESRS E2 Poluarea, ESRS E3 Resursele de apă și cele marine, ESRS E4 Biodiversitate și ecosisteme, ESRS E5 Resursele utilizate și economia circulară)
- Social: (ESRS S1 Forța de muncă, ESRS S2 Angajați în lanțul valorii, ESRS S3 Comunități afectate, ESRS S4 Consumatori și utilizatori)
- Guvernanta: (ESRS G1 Conduită în afaceri).

De asemenea, s-a elaborat și un cadru conceptual (ESRS 1 Cerințe generale și ESRS 2 Rapoarte generale) contribuind și la o mai bună monitorizare a implementării obiectivelor de dezvoltare durabilă (SDG).

În următorii pași, ESRS va elabora standarde specifice sectorului pentru petrol și gaze, minerit, exploatare și exploatare a cărbunelui, transport rutier, textile, accesorii, încălțăminte și bijuterii. De asemenea, există proiecte de cercetare timpurii pentru agricultură, agricultură și pescuit, autovehicule, producția de energie și utilități și alimente și băuturi. În cele din urmă, ESRS va dezvolta standarde pentru instituțiile financiare începând cu anul 2026.

Tabelul nr. 2. Comparație între Directiva UE 95/2014 și Directiva UE 2464/2022		
Categorie	Directiva UE 95/2014 (NFRD)	Directiva UE 2464/2022 (CSRD)
Punere în aplicare	2017	2024: pentru companii care au raportat deja conform Directivei UE 95/2014 2025: companii mari raportoare care nu fac obiectul Directivei UE 95/2014 până în prezent 2026: IMM-uri cotate, instituții de credit mici și non-complexe și companii de asigurări captive
Aplicabilitate	Companii listate, bănci și companii de asigurări cu peste 500 de angajați	Toate companiile listate sau necotate (care îndeplinesc 2 din 3 criterii): <ul style="list-style-type: none"> • > 250 angajați și/sau • > 40 milioane de euro Cifra de afaceri și/sau • > 20 milioane de euro Total Active Companiile mici și mijlocii cotate primesc 3 ani în plus pentru conformitate.
Numărul de companii care fac obiectul directivei	UE: 11.600	UE: 49.000
Sfera de aplicare a cerințelor de raportare	Protecția mediului Responsabilitatea socială și tratamentul angajaților Respect pentru drepturile omului Anticorupție și mită Diversitate în consiliile companiei (vârstă, sex, pregătire și pregătire profesională)	Cerințe generale: <ul style="list-style-type: none"> • Includerea în Raportul Anual • Asigurare externă • Principii de raportare • Format și sincronizare Dezvăluiri generale: <ul style="list-style-type: none"> • Model de afaceri, strategie și politici • KPI-uri și ținte • Guvernarea companiei și sustenabilitate

		<ul style="list-style-type: none"> • Evaluarea dublă a semnificației și verificarea antecedentelor • Managementul riscurilor și oportunități Dezvăluiri de conținut specific: <ul style="list-style-type: none"> • Mediu (incluzând Taxonomia UE) • Social • Guvernanță • Standarde specifice sectorului
Asigurarea auditului	Nu este obligatorie	Obligatorie și nivelul de asigurare trebuie să includă: <ul style="list-style-type: none"> • Integrarea în Raportul Auditorului • Implicarea partenerului cheie de audit • Informații și procese privind taxonomia UE pentru a identifica informațiile relevante cheie
Raportare	În Raportul Anual	În Raportul Administratorilor
Format	Versiune online sau PDF	Trimitere în format electronic

Sursă: adaptat după KPMG (2022)

Pe baza acestui studiu, se estimează că prin noua directivă va rezulta o creștere de patru ori a numărului de companii care trebuie să respecte acest nou regulament. Aplicabilitatea va fi extinsă de la companii listate, bănci și companii de asigurări cu peste 500 de angajați la toate companiile listate și necotate cu peste 250 de angajați și după un prag fie pe cifra de afaceri netă, fie pe activele totale. Sfera de aplicare a cerințelor de raportare este, de asemenea, extinsă de la subiecte generale (protecția mediului, responsabilitatea socială și tratamentul angajaților, respectarea drepturilor omului, anticorupție și mită și diversitate în consiliile companiei) la subiecte mai puțin generale (cerințe generale, dezvăluiri generale, dezvăluiri specifice unui subiect) și subiecte specifice (de exemplu, standarde de mediu, sociale, guvernanță, specifice sectorului). Mai mult, un element de noutate este asigurarea de audit, care anterior era un instrument voluntar și acum trebuie inclusă (integrare în raportul auditorului, implicarea partenerului cheie de audit și informațiile și procesele taxonomiei UE pentru identificarea informațiilor relevante).

Începând cu anul 2024 a fost implementată o asigurare obligatorie de audit a rapoartelor de mediu în baza noii Directive Corporate Sustainability Reporting (CSRD). Noua directivă include următoarele aspecte pentru asigurarea obligatorie de audit:

- Integrare în Raportul Auditorului
- Implicarea partenerului cheie de audit
- Informații și procese privind taxonomia UE pentru a identifica informațiile cheie relevante

În cele ce urmează vom discuta provocările pe care le întâmpină auditorii în baza apariției noii Directive UE 2464/2022 (CSRD).

2.8 Provocări pentru auditori în contextul apariției Directivei UE 2464/2022

Credibilitatea informațiilor furnizate de o companie trebuie să fie asigurată printr-un audit de mediu pentru a reduce asimetria informațională (O'Dwyer și Owen, 2005). Prin acest tip de audit informațiile de mediu dezvăluite oferă mai multă credibilitate utilizatorilor informațiilor și au certitudinea că pot fi replicate (Deegan și Rankin, 1996). Pe de altă parte, un studiu realizat de către de Villiers și van Staden (2012) a evidențiat că utilizatorii ar putea fi reticenti în a face audituri independente pentru raportările de mediu din cauza conflictului dintre costul și beneficiile auditurilor. Alte lucrări par să nu țină cont de aceste conflicte, întrucât consideră mai importantă asigurarea rapoartelor de mediu și sustenabilitate (O'Dwyer și Owen, 2005; Simnett, Vanstraelen și Chua, 2009; Kolk și Perego, 2010). Studii mai recente consideră că asigurarea de audit este necesară, dar se întrebă dacă aceasta ar trebui efectuată de companiile de audit BIG4 sau non-BIG4 (Caputo și colab., 2020).

Ordinul ministrului finanțelor publice numărul 1938/2016, care a transpus Directiva UE 95/2014, nu prevede ca o condiție necesară asigurarea auditului asupra informațiilor nefinanciare (de mediu, în cazul nostru). Prin urmare, companiile românești au solicitat asigurarea de audit (de la companiile BIG4) pentru mai multă fiabilitate asupra raportării de mediu în mod voluntar, fără a avea o

reglementare obligatorie. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că organizațiile cu mai multe resurse doresc să investească mai mult în imaginea lor publică (Qiu, Shaukat și Tharyan, 2016), prin urmare solicită asigurarea de audit de la companiile de audit de top. Cu toate acestea, după intrarea în vigoare a Directivei UE 2464/2022, asigurarea auditului este un aspect obligatoriu al reglementării și în legislația națională.

Pentru a aprofunda la nivel de România pregătirea auditorilor în perspectiva asigurării de audit al acestor rapoarte, au fost identificate două studii care evidențiază implicarea auditorilor în cadrul rapoartelor de mediu și sustenabilitate elaborate după Directiva 2464/2022.

Studiul elaborat de Bunget și colab. (2024) evidențiază faptul că auditorii încă nu sunt pregătiți pentru furnizarea analizei de asigurare asupra rapoartelor de mediu și sustenabilitate. Autorii subliniază un grad scăzut de adecvare a sistemelor de audit, dar și curențe din punct de vedere al cunoștințelor și competențelor ale factorului eman ca și cauze. De asemenea, activitățile de protecția mediului sunt corelate cu posibile manipulări ale rezultatelor, astfel diminuându-se calitatea informației financiare dezvăluite. Pe de altă parte, Afrăsinei, Carp și Georgescu (2024) consideră implicarea companiilor în acțiuni cu caracter sustenabil ca fiind un mijloc de potențare a performanței financiare. Autorii evidențiază în cazul raportării sustenabile pentru date generale o creștere de exprimare a unei opinii de audit fără modificări, dar în cazul unor rapoarte mai complexe ce includ și elemente sociale și de mediu pe date cantitative și cifrice există o probabilitate mai mare de exprimare a unei opinii de audit cu modificări.

Prin urmare, deși a fost promulgată Directiva 2464/2022, auditorii încă nu sunt întru totul pregătiți pentru a furniza servicii de asigurare în cazul rapoartelor de mediu și sustenabilitate. Cauzele sunt determinate de gradul scăzut de adecvare al sistemelor de audit sau de curențele privind competențele și cunoștințele auditorilor. În acest sens, elaborarea de ghiduri profesionale și activități de formare profesională pentru auditori de către companii de tip Big4 ar fi un punct de pornire spre a ajuta la dezvoltarea asigurării obligatorii de audit cerută de Directiva 2464/2022.

3. Discuții

Diverse reglementări au încercat să elaboreze un cadru conceptual pentru raportarea de mediu. Literatura de

specialitate evidențiază anumite preocupări în ceea ce privește abundența de reglementări pe rapoarte de mediu (Cho și colab., 2015; Stology și Paugam, 2023). Întrucât există diverse standarde internaționale, linii directoare și certificări, o companie poate adera voluntar sau obligatoriu la oricare dintre acestea fără o legislație adecvată. Mai mult, aceste reglementări se află într-un proces continuu de schimbare, ceea ce generează mai multă incertitudine în privința raportărilor de mediu prezentate de companii.

Standardele GRI sunt cele mai reprezentative pentru dezvăluirea raportărilor de mediu, deoarece sunt considerate cele mai structurate și detaliate ghiduri (Tregidga și Laine, 2021) și oferă îndrumări cu privire la fiecare subiect de mediu (de exemplu: climă, apă, energie, utilizarea materialelor) cu privire la modul în care companiile ar trebui să raporteze. Unele studii pun la îndoială comparabilitatea informațiilor de mediu dezvăluite pe baza standardelor GRI în rapoarte (Moneva, Archel și Correa, 2006; Michelin, Pilonato și Ricceri, 2015) sau calitatea și fiabilitatea informațiilor furnizate (Milne și Gray, 2013; Diouf și Boiral, 2017). Cu toate acestea, standardele GRI sunt considerate a fi mai reprezentative decât IR și SASB (pentru tipul de părți interesate pe care le abordează) și față de Externalitățile contabile de mediu și TBL (pentru cadrul furnizat).

Mai mult, liniile directoare GRI sunt în continuă dezvoltare, deoarece au creat un organism independent de standardizare, GSSB, pentru elaborarea standardelor pe sectorul industrial, pe baza căruia companiile pot dezvălui informații de mediu mai specifice pe teme care le privesc. Până în prezent au fost elaborate astfel de standarde pentru sectoare precum petrol și gaze (promulgate în 2023), cărbune și agricultură, acvacultură și pescuit (promulgate în 2024).

Alte mecanisme precum Triple Bottom Line Reporting și Externalitățile contabile de mediu au fost utilizate de-a lungul timpului pentru a integra dimensiunile economice, de mediu și sociale la același nivel (Elkington, 1997), respectiv pentru a „cuprinde impacturi economice, sociale și/sau de mediu care decurg din activitățile unei entități care sunt suportate de alții, cel puțin pe termen scurt” (Unerman, Bebbington și O’Dwyer, 2018). Niciunul dintre ele nu oferă un cadru general pentru dezvăluire; dar conțin în schimb diferite tipuri de costuri. În acest fel, companiile își recunosc impactul asupra societății și dacă aceste instrumente sunt utilizate corespunzător ar putea

ajuta utilizatorii să evalueze cât de sustenabilă este o afacere.

Mai departe, ne-am concentrat pe raportarea integrată, un nou instrument care a apărut în 2010, deoarece raportarea de sustenabilitate a început să fie o abordare obișnuită. Raportarea integrată (IR) include într-un singur raport aspectele economice, sociale și de mediu, luând în considerare informațiile atât financiare, cât și nefinanciare dezvăluite de o companie. Pentru componenta capitalului natural, mai precis aspectele de mediu, IR se concentrează pe dezvăluirea „tuturor resurselor de mediu regenerabile și neregenerabile care furnizează bunuri sau servicii care susțin prosperitatea trecută, actuală sau viitoare a unei organizații” (IIRC, 2021). Cu toate acestea, deoarece ne concentrăm doar pe dezvăluirea mediului, orientările GRI au fost mai potrivite pentru studiul nostru.

Analiza reglementării IAS/IFRS privind contabilitatea de mediu a evidențiat standardele care se referă la contabilitatea de mediu și procesul de consolidare în desfășurare a Fundației IFRS (formată din VRF, ISSB și CDSB). Există un proces de elaborare a unui cadru de standarde de dezvăluire legate de sustenabilitate pentru a ajuta investitorii și participanții la piața de capital în procesul decizional (primele standarde au fost adoptate în 2024).

În cele din urmă, am analizat reglementările specifice voluntare (ISO și EMAS) și am ajuns la concluzia că sunt folosite de companii pentru mai multă credibilitate și transparență în fața părților interesate. Cu toate acestea, motivațiile pentru alegerea tipului de certificare la care să adere pot proveni din diferite influențe și scopuri.

Ulterior, am analizat Directiva UE 95/2014, care a fost considerată a reprezenta o tranziție de la divulgarea voluntară la cea obligatorie a informațiilor nefinanciare pentru companii (Cordazzo, Bini și Marzo, 2020). Directiva cere companiilor cu peste 500 de angajați să dezvăluie informații non-financiare (inclusiv aspecte de mediu) pentru a înțelege modul în care companiile și-au dezvoltat afacerea. Limitele acestei directive sunt concentrarea asupra aspectelor generale de mediu care au fost necesare companiilor, fără a menționa aspectele specifice de mediu pe care companiile trebuie să le dezvăluie și faptul că doar un anumit număr de companii au fost mandatate să dezvăluie acest tip de informații.

Apoi, am analizat noua directivă CSRD (2021) - Directiva UE 2464/2022, elaborată de Comisia UE cu scopul de a spori raportarea de sustenabilitate dezvăluită de companii.

Prin această nouă directivă numărul companiilor ar crește de patru ori, se va oferi o asigurare de audit asupra informațiilor dezvăluite și se creează cadrul pentru mai multe detalii privind cerințele de raportare, iar toate informațiile furnizate vor fi accesibile pe piețele de capital. Din punctul nostru de vedere, vor crește aspectele generale care vor fi dezvăluite, numărul de companii care vor dezvălui acest tip de informații și accesibilitatea acestora. Întrucât studiul nostru se concentrează pe dezvăluirea de mediu, putem evidenția faptul că s-a extins dezvăluirea informațiilor de mediu, dar aceasta nu este o îmbunătățire suficientă, deoarece nu este menționat ce tip de informații de mediu vor fi dezvăluite, ce sectoare industriale trebuie să dezvăluie, ce tip de certificare trebuie să obțină companiile.

Concluzii

După analiza principalelor reglementări la nivel internațional pentru divulgarea obligatorie și voluntară, ne-am pus întrebări legate de implicarea auditorilor în cadrul acestor reglementări ce au în atenție raportarea de mediu.

Am luat în considerare, de asemenea, preocuparea lui Stolowy și Paugam (2023) cu privire la standardul de urmat, deoarece există diverse standarde, cu diverse focalizări. Autorii au sugerat, de asemenea, că este dificil să se stabilească o convergență între ele, deoarece există o diversitate de cerințe de raportare între institutorii internaționali de standarde, cei mai influenți fiind EFRAG, ISSB și SEC. Mai mult decât atât, există o abundență de reglementări de stat și inițiative voluntare, ceea ce face dificil ca o anumită inițiativă să fie atribuită actorilor statali (legislativi și executivi) sau nestatali (comunități epistemice, antreprenori instituționali, transportatori, autorități de reglementare și reporteri) și să se conformeze caracteristicilor legislative (Larrinaga și Senn, 2021). Autorii sugerează că diverse țări europene au făcut reglementări privind raportarea non-financiară bazându-se pe mecanisme (orientări GRI și asigurare a durabilității) produse de actori nestatali după transpunerea Directivei UE 95/2014 în reglementarea națională.

Pentru a răspunde preocupării lui Stolowy și Paugam (2023) a fost elaborată o platformă „Sustainability Reporting Navigator”, care se concentrează pe principalele reglementări actuale (CSRD, IFRS Sustainability Disclosure Standards și standardele GRI) și oferă standarde și interpretare a standardelor pentru ca utilizatorii să înțeleagă care standard se potrivește mai

bine dezvoltării lor. Totuși, acest navigator mai are nevoie de unele actualizări, deoarece nu toate standardele și autoritățile de reglementare sunt incluse în această bază de date. În curând, pe baza includerii tuturor reglementărilor și certificărilor specifice, poate ajuta utilizatorii și părțile interesate să aibă o raportare mai completă asupra aspectelor de mediu.

Standardele GRI rămân cel mai complet cadru de raportare pentru informațiile de mediu. În majoritatea cazurilor nu este nevoie să fie implementat integral, ci să se selecteze cei mai reprezentativi indicatori pentru activitatea pe care o angajează o companie. Cu toate acestea, pentru a crește relevanța și credibilitatea informațiilor dezvăluite, companiile ar putea să adere la sisteme de management de mediu și la audit (de exemplu, ISO 14001 sau EMAS). Prin organismul său independent de standardizare, GSSB, care elaborează standarde pentru sectorul industrial, orientările GRI oferă îndrumări companiilor din fiecare sector pentru a recunoaște aspectele de mediu care trebuie să dezvăluie mai multe informații. În plus, orientările GRI servesc și ca o reducere de la informațiile generale privind reglementările internaționale la informațiile specifice pe care companiile trebuie să le dezvăluie. Cu toate acestea, liniile directoare GRI rămân o reglementare voluntară și pentru companii să dezvăluie informații de mediu mai complete, precise și specifice. În opinia noastră, ar fi necesară colaborarea între toți actorii statali și nestatali și convergența între

reglementări. În caz contrar, vor continua să existe forme hibride de reglementare a raportării de mediu și va continua să fie o zonă gri în care reglementările nu pot fi atribuite actorilor statali sau nestatali sau reglementărilor obligatorii sau voluntare (Larrinaga și Senn, 2021).

Raportarea și asigurarea sustenabilității în cadrul noii directive CSRD reprezintă o provocare pentru profesia de audit. Auditorii încă nu sunt pregătiți pentru a furniza servicii de asigurare în cazul rapoartelor de mediu și sustenabilitate. Cauzele sunt determinate de gradul scăzut de adecvare al sistemelor de audit sau de carențele privind competențele și cunoștințele auditorilor. În acest sens, elaborarea de ghiduri profesionale și activități de formare profesională pentru auditori de către companii de tip Big4 ar fi un punct de pornire ce pot ajuta la dezvoltarea asigurării obligatorii de audit cerută de Directiva 2464/2022.

Ca limite ale cercetării, studiul investighează principalele legislații în domeniul raportării de mediu, dar din cauza fluxului continuu de schimbări în acest domeniu este dificil de urmat sau de identificat un anumit standard pe care companiile să îl folosească. Ca direcții viitoare de cercetare, odată cu intrarea în vigoare a CSRD în 2024, studii pe tema aplicării acesteia pot analiza și prin comparație asigurarea de audit pentru companii din diverse sectoare de activitate.

Referințe bibliografice

1. Afrăsinei, M.-B., Carp, M. și Georgescu, I.E. (2024), "The Influence of Sustainability Reporting on Audit Quality. Empirical Analysis on Companies Listed on The Bucharest Stock Exchange", *Audit Financiar*, XXII, 1(173)/2024, 127-138, DOI: 10.20869/AUDITF/2024/173/003
2. Ahmed Haji, A. și Anifowose, M. (2016), "The trend of integrated reporting practice in South Africa: ceremonial or substantive?", *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 7(2), 190-224.
3. Albelda, E. (2011), "The role of management accounting practices as facilitators of the environmental management: evidence from EMAS organisations", *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 2(1), 76-100.
4. Antheaume, N. și Bebbington, J. (2021), "Externalities and decision-making", in: Bebbington, J., Larrinaga, C., O'Dwyer, B. and Thomson, I. (Eds.) "Routledge Handbook of Environmental Accounting", *Routledge: Taylor and Francis Group*, London and New York, 224-235.
5. Atkins, J. și Maroun, W. (2015), "Integrated reporting in South Africa in 2012, perspectives from South African institutional investors", *Meditari Accountancy Research*, 23(2), 197-221.
6. Barbu, E.M., Dumontier, P., Feleagă, N. și Feleagă, L. (2014), "Mandatory Environmental Disclosures by Companies Complying with IASs/IFRSs: The Cases of France, Germany and the UK", *International Journal of Accounting*, 49(2), 231-247.

7. Bebbington, J. și Gray, R. (2001), "An Account of Sustainability: Failure, Success and a Reconceptualization", *Critical Perspectives on Accounting*, 12(5), 557–587.
8. Brown, J. și Dillard, J. (2014), "Integrated reporting: On the need for broadening out and opening out", *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 27(7), 1120-1156.
9. Buhr, N., Gray, R. și Milne, M.J. (2014), "Histories, rationales, voluntary standards and future prospects for sustainability reporting: CSR, GRI, IIRC and beyond" in Bebbington, J., Unerman, J. and O'Dwyer, B. (Eds.) "Sustainability Accounting and Accountability", 2nd edition *Routledge*, New York, NY, 51-71.
10. Bunget, O. C., Dumitrescu, A.-C., Bogdan, O. și Burcă, V. (2024), "Challenges and Opportunities in the Implementation of the EU Directive on Corporate Sustainability Reporting", *Audit Financiar*, XXII, 1(173)/2024, 116-126, DOI: 10.20869/AUDITF/2024/173/002
11. Caputo, F., Leopizzi, R., Pizzi, S. și Milone, V. (2020), "The Non-Financial Reporting Harmonization in Europe: Evolutionary Pathways Related to the Transposition of the Directive 95/2014/EU within the Italian context", *Sustainability*, 12(92), 1-13.
12. Castka, P. și Corbett, C.J. (2014), "Governance of Eco-Labels: Expert Opinion and Media Coverage", *Journal of Business Ethics*, 135(2), 309–326.
13. Cho, C.H., Michelon, G., Patten, D.M. și Roberts, R.W. (2015), "CSR disclosure: The more things change...?", *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 28(1), 14-35.
14. Cordazzo, M., Bini, L. și Marzo, G. (2020), "Does the EU directive on non-financial information influence the value relevance of ESG disclosure? Italian evidence", *Business Strategy and the Environment*, 29(8), 3470-3483.
15. de Aguiar, T.R.S. și Bebbington, J. (2021), "Financial Accounting and the Natural Environment", in Bebbington, J., Larrinaga, C., O'Dwyer, B. and Thomson, I. (Eds.) "Routledge Handbook of Environmental Accounting", *Routledge: Taylor and Francis Group*, London and York, 95-107.
16. de Villiers, C. și Alexander, D. (2014), "The institutionalisation of corporate social responsibility reporting", *British Accounting Review*, 46(2), 198-212.
17. de Villiers, C. și van Staden, C.J. (2012), "New Zealand shareholder attitudes towards corporate environmental disclosure", *Pacific Accounting Review*, 24(2), 186-210.
18. Deegan, C.M. și Rankin, M. (1996), "Do Australian companies report environmental news objectively? An analysis of environmental disclosures by firms prosecuted successfully by the Environmental Protection Authority", *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 9(2), 50-67.
19. Diouf, D. și Boiral, O. (2017), "The quality of sustainability reports and impression management: a stakeholder perspective", *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 30(3), 643-667.
20. Elkington, J. (1997), "Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business", London, Capstone Publishing Limited.
21. Elkington, J. (2004), "Enter the triple bottom line", in Henriques, A. and Richardson, J. (Eds.) "The triple bottom line: Does it all add up?", London: Earthscan, 1-16.
22. Eugénio, T., Gomes, S., Branco, M.C. și Morais, A.I. (2022), "Non-financial reporting and assurance: a new opportunity for auditors? Evidence from Portugal", *Sustainability*, 14(20), 13469 <https://doi.org/10.3390/su142013469>
23. Flower, J. (2015), "The International Integrated Reporting Council: A story of failure", *Critical Perspectives on Accounting*, 27, 1-17.
24. Gibassier, D., Rodrigue, M. și Arjaliès, D.L. (2018), "Integrated reporting is like God: no one has met Him, but everybody talks about Him": the power of myths in the adoption of management innovations, *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 31(5), 1349-1380.
25. Giner, B. și Luque-Vilchez, M. (2022), "A commentary on the "new" institutional actors in sustainability reporting standard-setting: a European perspective", *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 13(6), 1284-1309.
26. Ienciu, I.A. (2009), "Implicațiile Problemelor de Mediu în Contabilitatea și Auditul Situațiilor Financiare", *Risoprint*, Cluj-Napoca.
27. IFRS (2021), <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/sustainability-reporting/ed-2021-5-proposed-constitution-amendments-to-accommodate-sustainability-board.pdf>

28. IFRS (2022), <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2022/08/ifrs-foundation-completes-consolidation-with-value-reporting-foundation/>
29. IIRC (2021), <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2021/01/InternationalIntegratedReportingFramework.pdf>
30. Kolk, A. și Perego, P. (2010). "Determinants of the adoption of sustainability assurance statements: an international investigation", *Business Strategy and the Environment*, 19(3), 182-198.
31. KPMG (2022), <https://home.kpmg/nl/en/home/topics/environmental-social-governance/corporate-sustainability-reporting-directive.html>
32. Krasodomska, J., Michalak, J. și Swietla, K. (2020), "Directive 2014/95/EU: Accountants' understanding and attitudes towards mandatory non-financial disclosures in corporate reporting", *Meditary Accountancy Research*, 28(5), 751-779.
33. Laine, M., Tregidga, H. și Unerman, J. (2021), "Accounting for sustainability", in: Laine, M., Tregidga, H. and Unerman, J. (Eds.) "Sustainability Accounting and Accountability 3rd Edition", *Routledge: Taylor and Francis Group*, London and New York, 55-163.
34. Michelin, G., Pilonato, S. și Ricceri, F. (2015), "CSR reporting practices and the quality of disclosure: an empirical analysis", *Critical Perspectives on Accounting*, 33, 59-78.
35. Michelin, G., Rodrigue, M. and Trevisan, E. (2020), "The marketization of a social movement: activists, shareholders and CSR disclosure", *Accounting, Organizations and Society*, 80, 1-18.
36. Milne, M.J. și Gray, R. (2013), "W(h)ither ecology? The triple bottom line, the global reporting initiative and corporate sustainability reporting", *Journal of Business Ethics*, 118(1), 13-29.
37. Moneva, J., Archel, P. și Correa, C. (2006), "GRI and the camouflaging of corporate unsustainability", *Accounting Forum*, 30(2), 121-137.
38. Neugebauer, F. (2012), "EMAS and ISO 14001 in the German industry – complements or substitutes?", *Journal of Cleaner Production*, 37, 249-256.
39. O'Dwyer, B și Owen, D.L. (2005), "Assurance statement practice in environmental, social and sustainability reporting: a critical evaluation", *British Accounting Review*, 37(2), 205-229.
40. Qiu, Y., Shaikat, A. și Tharyan, R. (2016), "Environmental and social disclosures: Link with corporate financial performance", *The British Accounting Review*, 48(1), 102-116.
41. Rimmel, G. (2021a), "Sustainability management systems and processes", in: Rimmel, G. (Eds.) "Accounting for Sustainability", *London and New York: Routledge Taylor and Francis Group*, 87-98.
42. Rimmel, G. (2021b), "Global reporting initiative", in: Rimmel, G. (Eds.) "Accounting for Sustainability", *London and New York: Routledge Taylor and Francis Group*, 111-125.
43. Rimmel, G. (2021c), "Integrated reporting", in: Rimmel, G. (Eds.) "Accounting for Sustainability", *London and New York: Routledge Taylor and Francis Group*, 126-139.
44. Rimmel, G., Arvidsson, S., Beusch, P., Hartmann, B., Jonall, K., Sabelfeld, S. și Skoog, M. (2021), "Critical reflections and future developments", in Rimmel, G. (Eds.) "Accounting for Sustainability", *London and New York: Routledge Taylor and Francis Group*, 193-203.
45. Rinaldi, L., Unerman, J. și de Villiers, C. (2018), "Evaluating the integrated reporting journey: insights, gaps and agendas for future research", *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 31(5), 1294-1315.
46. SASB (2018), <https://www.sasb.org/wp-content/uploads/2018/11/SICS-Industry-List.pdf>
47. Simnett, R., Vanstraelen, A. și Chua, W.F. (2009), "Assurance on Sustainability Reports: An International Comparison", *The Accounting Review*, 84(3), 937-967.
48. Stolowy, H. și Paugam, L. (2018), "The expansion of non-financial reporting: An exploratory study", *Accounting and Business Research*, 48(5), 525-548.
49. Stolowy, H. și Paugam, L. (2023), "Sustainability reporting: Is convergence possible?", *Accounting in Europe*, 20(2), 139-165.
50. Testa, F., Rizzi, F., Daddi, T., Gusmerotti, N.M., Frey, M. și Iraldo, F. (2014), "EMAS and ISO 14001: the differences in effectively improving environmental performance", *Journal of Cleaner Production*, 68, 165-173.
51. Tregidga, H. și Laine, M. (2021), "Stand-alone and integrated reporting", in: Bebbington, J., Larrinaga, C., O'Dwyer, B. and Thomson, I. (Eds.) "Routledge Handbook of Environmental Accounting", *Routledge: Taylor and Francis Group*, London and New York, 108-124.

52. Tuczek, F., Castka, P. și Wakolbinger, T. (2018), "A review of management theories in the context of quality, environmental and social responsibility voluntary standards", *Journal of Cleaner Production*, 176, 399-416.
53. Turk, A.M. (2009), "The benefits associated with ISO14001 certification for construction firms: Turkish case", *Journal of Cleaner Production*, 17(5), 559-569.
54. UE (2014), "Directiva 2014/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2014 de modificare a Directivei 2013/34/UE în ceea ce privește divulgarea informațiilor nefinanciare și privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari" [online], disponibil la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0095#>
55. Unerman, J., Bebbington, J. și O'Dwyer, B. (2018), "Corporate reporting and accounting for externalities", *Accounting and Business Research*, 48(5), 497-522.
56. Uniunea Europeană. (2021). "Propunere de directivă a parlamentului european și a consiliului de modificare a directivei 2013/34/UE, a directivei 2004/109/CE, a directivei 2006/43/CE și a regulamentului (UE) nr. 537/2014, în ceea ce privește raportarea de sustenabilitate corporativă", 21 aprilie 2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0189>.
57. VRF (2023), <https://www.valuereportingfoundation.org/>
58. Wachira, M.M., Berndt, T., și Romero, C.M. (2020), "The adoption of international sustainability and integrated reporting guidelines within a mandatory reporting framework: lessons from South Africa", *Social Responsibility Journal*, 16(5), 613-629.
59. Watson, M. and Emery, A. (2004), "Environmental management and auditing systems the reality of environmental self-regulation", *Managerial Auditing Journal*, 19(7), 916-928